

Есе-рецензія на документальний фільм “Звук і лють” (2000 р.)

“Звук і лють” ([“Sound and Fury”](#)) — американський документальний фільм про сем’ю Артиніанів, в яких три покоління мають важкі порушення слуху; в першу чергу розглядається суперечка братів Пітера (що має вади слуху) і Кріса (що не має глухоти) щодо кохлеарного імплантату. Кріс збирається встановити імплантат своїй новонародженій дитині, аби надати їй “повний набір можливостей на майбутнє”, в той час як Пітер переймається можливими наслідками імплантації на культуру глухих.

Особисто для мене тема культури глухих була зовсім новою, отже я мав деякі упередження. Не зважаючи на це, фільм мене вразив емоційністю і справедливістю: обидві сторони суперечки рівною мірою вклалися в свої ідеї, при тому що їх аргументи було подано як рівноправні.

З одного боку, важливо надати наступному поколінню можливість якісної освіти, соціалізації і гідності, і чим раніше закласти такий міцний фундамент життя, тим краще. З іншого боку піднімаються питання культури глухих (яка не вважає глухоту вадою, а скоріше альтернативним світосприйняттям, зі своєю мовою, історією, цінностями і т.д.), і ставиться під сумнів раніше зазначене поняття гідності (якщо дитину поважатимуть тільки через те, що вона має слух, то це не гідність, а лише уникнення дискримінації в одному окремому випадку).

Можна сказати, що в загальному плані морально-етичною проблемою фільму є поняття ідентичності, а більш конкретно — права дитини і роль батьків у виборі її ідентичності (оскільки саме це породжує зображений конфлікт). При цьому проблема ускладнюється тим, що імплантат варто встановлювати ще в ранньому дитинстві, бо більш зрілий мозок може ніколи не навчитися сприймати мову через звук.

Бачимо деяку іронію: аби людина могла повноцінно виправдати прагнення до певної ідентичності, їй потрібен розвинений мовний апарат; але

при цьому розвинений мовний апарат в ідентичності “глухий”, можливо, ніколи не зміниться на мовний апарат звичайної людини.

Проте навіть якщо дитина в якомусь плані не повноцінно виправдовує власні бажання, це не обов’язково виправдовує право батьків на нав’язування своєї ідентичності дитині (Пітер глухий, отже його донька Хезер теж буде глуха). Це не означає, що батьки ніяк не піклуються про дітей (сім’я Пітера переїхала в Меріленд і вступила в одну з найкращих шкіл для глухих), але все ж свідчить про деяку упередженість.

Можна спробувати провести паралель з іншими проблемами ідентичності, наприклад, актуальною (можливо, не в Україні, але принаймні в деяких країнах) проблемою трансгендерності — розбіжності гендеру (“соціальної статі”) та біологічної статі. Здебільшого відбувається гендерний перехід (з хірургічним втручанням, прийняттям гормонних препаратів, тощо), при цьому також бажано це виконати якомога раніше, а саме до статевого дозрівання. Але публічне ставлення до цього переходу часто протилежне: на відміну від кохлеарної імплантації, коли “хвора людина стає нормальною”, це часто розглядають навпаки: “нормальний хлопець стає ненормальною дівчиною”. Психологи та ЛГБТ-спільноти ж, навпаки, наполягають, що гендерний перехід є саме лікуванням проблеми. В суспільстві виникає певний конфлікт, що може навіть поставити на задній план власне питання прав молоді.

Повертаючись власне до фільму, слід зазначити, що було видано його продовження: “Sound and Fury: 6 Years Later”, в якому виявляється, що Хезер (разом з матір’ю) таки отримала імплантат після повернення в Нью-Йорк. Пізніше вона отримала диплом в Гарвардській школі права. Хезер ідентифікує себе як людину, що належить до обох культур: глухої і мейнстримної, і публічно закликає до “примирення двох світів”. Бачимо, що поняття ідентичності не є окремою та сталою категорією, чи навіть набором категорій, а є дещо складнішим.